

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री केदारप्रसाद चालिसे
माननीय न्यायाधीश श्री विश्वम्भर प्रसाद श्रेष्ठ
फैसला

०७०-CI-०३९५

मुद्दा:- अंश चलन।

नुवाकोट जिल्ला खरानिटार गा.वि.स. वडा नं. १ घर भै हाल का.जि. धापासी पुनरावेदक
गा.वि.स. वडा नं. ६ बस्ने मञ्जु उप्रेती-----१ प्रतिवादी

विरुद्ध

काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला पनौति न.पा. वडा नं. ५ घर भै हाल का.जि. धापासी प्रत्यर्थी
गा.वि.स. वडा नं. ६ बस्ने खिलेन्द्र बहादुरको छोरा रामबाबु भण्डारी-----१ वादी

शुरु तहमा फैसला गर्ने:-

माननीय जिल्ला न्यायाधीश श्री ऋषिप्रसाद अधिकारी
काठमाण्डौ जिल्ला अदालत
२०६६।१०।२१

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने:-

माननीय न्यायाधीश श्री एकराज आचार्य
माननीय न्यायाधीश श्री डा. कुलरत्न भर्तेल
पुनरावेदन अदालत, पाटन
२०६८।६।५

न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९(१)(ग) बमोजिम यसै अदालतको अधिकारक्षेत्र
भित्र परी दायर हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर यसप्रकार छः-

विपक्षी मञ्जु उप्रेती र मेरो बीचमा धेरै पहिलेदेखि नै चिनजान भएको र मिति २०५१ साल
फागुन महिनामा मागी विवाह भई श्रीमान श्रीमतीको रुपमा बसी आएका थियौ । विपक्षी शिक्षण
अस्पताल महाराजगंजमा प्राविधिक नर्समा सेवारत रहेकी र म फिरादी पनि स्वास्थ्य मन्त्रालय
अन्तर्गत कार्यरत थिएँ । मेरो अस्थायी र स्थायी गरी २३ वर्ष अवधि पुगेको अवस्था थियो ।
मेरो जागिर लगायतका अन्य श्रोतबाट जम्मा भएको पैसाले काठमाण्डौमा घडेरी किन्ने घरसल्लाह
भए अनुसार सञ्चयकोष रकम समेत झिकी तीन लाख रुपैयाँमा का.जि. धापासी वडा नं. ६ मा

विपक्षीकै आमाको नाममा दर्ता भोग भएको पाँच आना जग्गा लिने निधो भयो । सो जग्गा विपक्षीको आमासँग खरिद गर्ने विषयमा तपाँइको नाममा जग्गा खरिद गर्दा अंशियार भाइहरुले खिचलो गरी बाँडफाँड गर्नुपर्ने लगायतका झण्डाट हुने हुँदा मेरो नाममा राखौं भनी विपक्षी मञ्जुले भनेकोले मैले पनि विश्वास गरी विपक्षीकै नाममा लिखत पारित गरी लिएका थियौं । पछि तपाँइको भन्दा मेरो नोकरीको भविष्य राम्रो छ । तपाँइको जागिरबाट आउने रकम निकाली घर बनाऔं भनी विपक्षीले भनेकोले रकम निकाली घर निर्माणको कार्य थालनी गर्नुभयो । निर्माणको क्रममा रकम नपुगेर निर्माण कार्य नै बन्द हुने स्थिति आएपछि ऋण समेत लिई निर्माण कार्य सम्पन्न गरियो । सो ऋण तिर्न नसक्दा साहुले ऋण तिर्न ताकेता गरी हैरान गरेबाट विपक्षीकै अनुरोधमा पेन्सन हुन करिब डेढ वर्ष बाँकी रहँदा जागिरबाट राजिनामा दिई आएको पैसामा नपुग केही रकम विपक्षी नै साक्षी बसी पैत्रिक सम्पत्ति समेत विक्रि गरी ऋण मुक्त भई घरमा बस्दै आईरहेकोमा विपक्षीहरुले मसँग अनावश्यक बखेडा निकाली निहुँ खोज्ने माइती लगायत परपुरषहरु लगाएर धम्क्याउने, घर समाजमा अपशब्द प्रयोग गरी हेला होचो गर्न थालेको र म आफ्नो कमाई नभएको कारण निजले दिएको मानसिक शारीरिक यातना सहँदै आएतापनि घरबाट निकाल्नको लागि विभिन्न जाल प्रपन्च रच्ने दुष्कार्य निज विपक्षीले गरेबाट मेरो श्रम सम्पत्ति लगाई निजको नाममा निर्माण भएको घर जग्गा मेरो समेत हक लाग्ने भएकोले उक्त घर जग्गा दुई भाग लगाई एक भाग दिलाई भराई पाउन यो फिराद लिई आएको छु । यसरी विपक्षी मञ्जु उप्रेतीले मसँग विवाहको नाटक रची श्रीमान श्रीमतीको रूपमा केही समय व्यतित गरी मेरो भएको सम्पूर्ण श्रीसम्पत्ति हत्याइसकेपछि परपुरुषको निर्देशनमा निज अन्यायी र निजकी छोरी रक्षाले माइती खलकको आड लिएर मलाई मन्द विष खुवाई मार्नेसम्मको षडयन्त्र गरी मानसिक र शारीरिक रूपमा अतिकष्ट दिई हृदय रोग जस्तो अति खतरनाक रोगबाट सफर गर्नुपर्ने बाध्य गराई अन्याय गरेकोले विपक्षीको नाममा रहेको सम्पूर्ण चल अचल सम्पत्तिको तायदाती विवरण मगाई दुई भागको एक भाग अंश दिलाई चलन समेत चलाई पाऊँ भन्ने समेत व्यहोराको फिरादपत्र ।

विपक्षी र म मञ्जु उप्रेती भण्डारीको बीचमा २०३९ साल असारमा मागी विवाह भएको हो । हाम्रो दाम्पत्य सम्बन्धबाट २०३९ साल चैत्र २० गते छोरी रक्षा भण्डारीको जन्म भयो र २०४७ सालमा छोरा महेश भण्डारीको जन्म भएको हो । २०३९ सालमा विवाह हुँदा नै प्रतिउत्तरवाला मध्येको म मञ्जु नुवाकोट जिल्ला खरानीटार गा.वि.स.को स्वास्थ्य केन्द्रमा काम गरिरहेको थिएँ । छोराको जन्म पश्चात मात्रै शिक्षण अस्पतालमा काम गर्न थालेको हो । यसरी छोरी र छोराको जायजन्म भईसके पश्चात अर्को श्रीमती लिई छुट्टै बस्दै आउनु भएको छ र म लगायत छोराछोरी समेतलाई हेरविचार, खोज खबर नगरी बस्नु भएको र छोरी रक्षाको बाबु नै रामबाबु उप्रेती भनी अर्को व्यक्ति परिकल्पना गरी सम्मानित अदालतलाई गुमराहमा राख्न खोज्नु

भएको छ । जवकी छोरी रक्षा हाम्रो दाम्पत्य सम्बन्धबाट जायजन्म भएको छोरी हो । छोरा महेश भण्डारी छ भन्ने कुरा पुरै फिरादमा कतै उल्लेख नै गर्नु भएको छैन । यसरी आफ्ना भएका छोराछोरीप्रति अलिकति पनि संवेदनशील नभई छोराछोरीको अस्तित्व समेत नदेखाई झुट्टा विवरण दिने व्यक्तिले अरु सत्य साँचो तथ्य दिएको छ भनी आशा गर्न नै सकिदैन । उहाँले फिरादपत्रमा उल्लेख गर्नु भएको का.जि. धापासी वडा नं. ६ को जग्गा मेरो आमाबाट किनेको भन्ने अत्यन्तै कपोल कल्पित र झुट्टा कुरा उल्लेख गर्नु भएको छ । उक्त जग्गा मेरो आमा फुलकुमारी उप्रेतीले मलाई मैले दुःख पाएको र म लगायत छोराछोरीलाई लोग्नेले हेरविचार नगरेको हुनाले हालैदेखिको बकसपत्र गरी दिनु भएको हो । मेरो बाबा पुण्यबहादुर उप्रेतीले मलाई नुवाकोट जिल्ला खरानीटार गा.वि.स.मा २ रोपनी जग्गा दिनु भएको थियो । उक्त जग्गा विक्री गरेर र विवाह अगाडिदेखी नै मैले नोकरी गरिरहेको हुनाले उक्त बचत गरी राखेको रकम आदि र अरु ऋण गरी मैले घर निर्माण गरेको हो । विपक्षीले जस्तो निजको जागिरको पैसाबाट का.जि. धापासी गा.वि.स. वडा नं. ६ को घर जग्गा किनेको र बनाएको होइन । निज विपक्षीले नै आफ्नो उत्तरदायित्व पुरा नगरी स्वास्नी र छोराछोरीलाई हेरविचार शिक्षा दीक्षा, स्वास्थ्योपचार केही नहेरी बसेको हुनाले बरु ममाथि अन्याय भएको छ । प्रतिउत्तरवाला मध्येको म रक्षा भण्डारीलाई किन प्रतिवादी बनाएको हो, फिरदपत्र भरी नै कतै खुल्दैन । म प्रतिउत्तरवाला रामबाबु भण्डारी(वादी) र मन्जु भण्डारी (उप्रेती) को छोरी हुँ । मेरो बाबु रामबाबु उप्रेती खडा गरी अत्यन्तै तल्लो स्तरको हुँ भनी पिताले आफ्नो परिचय दिनु भएको छ । आफ्ना छोराछोरीप्रति समेत संवेदनशील हुन नसक्ने र आफ्नै छोरीको बाबु समेत अर्कै परिकल्पना गरी मेरो भावना, मेरो इज्जत माथि नै खेलवाड गर्न खोज्नु भएको छ । म निज रामबाबु भण्डारीको छोरी भन्ने कुरा मेरो नागरिकताबाट पनि प्रष्ट हुन्छ । म उहाँको छोरी हुँ तर हालसम्म मलाई कुनै पनि हेरविचार, शिक्षा दीक्षा र स्वास्थ्योपचारको व्यवस्था गर्नु भएको छैन । मेरो लालनपालन शिक्षा दीक्षा, स्वास्थ्योपचारको व्यवस्था गर्नु भएको छैन । मेरो लालनपालन शिक्षा दीक्षा, स्वास्थ्योपचारको सम्पूर्ण खर्च र दायित्व मेरो मामाघरबाट हुँदै आएको हो । मैले मेरो पितालाई अंश दिने होइन । निजले नै मलाई अंश दिनुपर्ने र हेरविचार गर्नुपर्ने हो । अतः हामीलाई दुःख दिने नियतले दायर भएको हुँदा फिराद खारेज गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादीहरुको संयुक्त प्रतिउत्तरपत्र ।

हाम्रो अंशवण्डा भएको छैन । तीन जना अंशियार छौं । मेरो दिदी रक्षा भण्डारीको विवाह भईसकेको छ । मेरो जन्म दर्ता गा.वि.स. मा भएको छ । खोजी भएका बखत आफै पेश गर्न सक्छु । छोरालाई छोरा होइ भन्ने बाबुलाई कानून बमोजिम कारवाही गरी पाउँ । धापासीमा भएको घरजग्गा आमालाई प्राप्त दाइजोको जग्गा हो, सो घर जग्गा कसैको अंशवण्डा

लागदैन भन्ने समेत व्यहोराको अ.वं. १३९ नं. बमोजिम बुझिएका महेशजङ्ग भण्डारीले शुरु अदालतमा गरेको बयान ।

२०५१ साल फागुनतिर प्रतिवादी मन्जु उप्रेतीसँग मेरो विवाह भएको थियो । प्रस्तुत अंश मुद्दा पर्नुभन्दा अगाडिसम्म म र मन्जुसँगै बसेका थियौं । रक्षा भण्डारी मेरो छोरी होइनन् । कसकी छोरी हुन मलाई थाहा भएन । निज प्रतिवादी मन्जु उप्रेतीलाई नै उपस्थित गराई रक्षा कसकी छोरी हुन भन्ने खुलाई पाउँ । उपस्थित रक्षा भण्डारी मन्जुको गर्भबाट जन्मिएकी हुँदा मन्जु उप्रेतीलाई नै झिकाई परीक्षण गरी पाउँ । साथै रक्षाको सासु, ससुरा, श्रीमान समेतलाई झिकाई पाउँ । साथै मञ्जु उप्रेतीले परराष्ट्र मन्त्रालय र नुवाकोट जिल्लाबाट लिएको राहदानी दुई प्रति झिकाई बुझी पाउँ । २०६४ सालतिर मैले सुने अनुसार संगम खतिवडासँग विवाह भएको अरे भन्ने सुनेको हुँ । कहाँ बस्ने हो मलाई थाहा भएन भन्ने समेत व्यहोराको वादी रामबाबु भण्डारीले अ.वं. ८० नं. बमोजिम नातातर्फ शुरु अदालतमा गरेको बयान ।

वादीले गरेको बयान झुट्टा हो । वादीसँग आमा मन्जुको २०३९ साल असारमा विवाह भएको हो । २०३९ साल चैत्र २० गरे मेरो जन्म भएको हो । २०४७ साल फाल्गुण २२ गते भाई महेशको जन्म भएको हो । २०५९।२।२७ मा मैले नागरिकता समेत लिएको छु । तसर्थ झुट्टा बयान गर्ने रामबाबु भण्डारीलाई सजाय समेत गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको रक्षा भण्डारीले अ.वं. ८० नं. बमोजिम शुरु अदालतमा गरेको बयान ।

विवादित जग्गा प्रतिवादी मन्जु उप्रेतीको आमाले दिएको जग्गा हो । उहाँले पहिला जागिर खानु हुन्थ्यो । त्यही जागिरबाट आएको पैसा, संचयकोष र अन्य रकम, खरानीटार नुवाकोटमा वुवाले दिएको जग्गा बेचेर ल्याएर घर बनाउनु भएको हो । रामबाबु भण्डारीले नहेरेको कारण छोरीले दुःख पाउने भई भनेर वुवाले दिएको जग्गा बेचेर घर बनाएपछि रामबु भण्डारी (भिनाजु) आउनु भएको हो । अंशको कुरा गर्दा छोराछोरीले दिदी भिनाजुबाट अंश पाउनुपर्ने हो । उहाँको अंश खोपासीमा छ भन्ने सुनेको हो, त्यहीँबाट पाउनुपर्ने हो । रामबाबु भण्डारीले आफ्नो जग्गा विक्रि गरेर त्यसबाट आएको पैसा के गर्नुभयो थाहा छैन । तर मन्जु भण्डारीले उक्त जग्गामा घर बनाउँदा वुवाले दिएको जग्गा बेचेर घर बनाउनु भएको हो, त्यस्तो मलाई थाहा छ । अरु अदालतले छानविन गरी न्याय गर्छ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादीहरुका साक्षी गीता उप्रेतीले शुरु अदालतमा गरेको वकपत्र ।

भईराखेको घर दुवै जनाले मिलेर बनाएको हो । रामबाबुले पनौतीको पुख्यौली सम्पत्ति बेचेर दुई जनाको जागिर छाडेको पैसाले घर बनाएको मलाई थाहा छ । २०५२/०५३ देखि चिनेको हो । त्यतिखेर बालबच्चा छ भन्ने कुरा थाहा थियो । रक्षा उनीहरुको छोरी होला भन्ने समेत व्यहोराको वादीका साक्षी समुन्द्रकुमार राजभण्डारीले शुरु अदालतमा गरेको वकपत्र ।

शुरु अदालतको आदेशानुसार वादी र प्रतिवादीहरूले दाखिल गरेको तायदाती फाँटवारी मिसिल संलग्न रहेको ।

वादीले मिति २०६६।५।३० मा र प्रतिवादीले मिति २०६६।६।१८ मा पेश गरेको तायदाती फाँटवारीमा उल्लेखित ऋणका हकमा साहुको उजुरी परेका बखत कानून बमोजिम हुने नै हुँदा सम्पत्तिको हकमा तायदाती फाँटवारीमा उल्लेखित घर जग्गाबाट वादीले प्रतिवादीबाट तीन भागको एक भाग अंश पाउने र चलन समेत चलाई पाउने ठहर्छ भन्ने मिति २०६६।१०।२१ गतेको शुरु काठमाण्डौ जिल्ला अदालतको फैसला ।

विवादित जग्गा मैले हा.व.बाट पारित गराई लिई मेरो नाउँमा दर्ता कायम हुन आएपछि उक्त जग्गामा मैले आफ्नै रुपैयाँबाट घर बनाएको छु किनभने म पुनरावेदिका जागिरे भएको र त्यसबाट बचाएको रुपैयाँ पैसाले उक्त जग्गामा आफ्नै प्रयासले घर बनाएको छु । उक्त जग्गा मैले प्राप्त गर्दा विपक्षी वादीको कुनै आयश्रोत नरहेको तथा विपक्षी वादीको रकम लगानी समेत भएको छैन । निज वादीलाई निजको रेखदेख म पुनरावेदिकाले नै आवश्यक खर्च दिने तथा औषधि उपचार समेत गराउने गरेको थिएँ । उक्त जग्गामा विपक्षी वादीले कुनै लगानी नै नगर्नु भएको तथा घर बनाउँदा समेत निजले कुनै रकम लगानी नगरेको अवस्थामा पनि निजि लगानीबाट घर बनाएको भनी अंश ठहर्न्याई भएको र आमाबाट हालैको बकसमा पाएको दावि गरेको अवस्थामा सो को श्रोतबाट कुनै विवेचना तथा छानविन नै नगरी संगोलको ठहरिने गरी गरिएको शुरु निर्णय फैसला बदर गरी पाऊँ भन्ने पुनरावेदक प्रतिवादीको पुनरावेदनपत्र ।

पुनरावेदिका वादीले आमाबाट बकसपत्रको माध्यमबाट प्राप्त गरेको जग्गा समेत वण्डा लाग्ने गरी शुरु अदालतले फैसला गरेको, प्रमाणमा पेश भएको वकसपत्र लिखत सम्बन्धमा कुनै विवेचना नै नगरी भएको शुरु फैसला फरक पर्न सक्ने देखिँदा छलफलको लागि मुलुकी ऐन, अ.व. २०२ नं. तथा पुनरावेदन अदालत नियमावली, २०४८ को नियम ४७ बमोजिम विपक्षी झिकाई नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने यस अदालतको मिति २०६८।२।२६ गतेको यस अदालतको आदेश ।

काठमाण्डौ जिल्ला अदालतबाट मिति २०६७।२।१४ गते भएको फैसला पुनरावेदक प्रतिवादीले अधिकृत वारेस दिएको मिति २०६७।२।१४ गते नै जानकारी भएको तथ्य स्थापित हुन आएकोले सो मिति २०६७।२।१४ ले पुनरावेदन गर्ने म्याद नाघी दायर हुन आएको पुनरावेदनपत्रको सबुद प्रमाणको मुल्यांकन गर्न मिल्ने देखिन आएन । हदम्याद नाघी दायर हुन आएको प्रस्तुत पुनरावेदनपत्र अ.व. १८० नं. ले खारेज हुने ठहर्छ भन्ने पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६८।६।५ को फैसला ।

सम्मानित काठमाण्डौ जिल्ला अदालतबाट म निवेदकका नाउँको पुनरावेदनको म्याद वेपत्ते भएको अवस्थामा त्यसलाई वारेस मार्फत बदर गरई पुनः रितपूर्वकको म्याद प्राप्त गरेको कानून

सम्मत कृयाबाट स्थापित मेरो पुनरावेदन गर्ने कानूनी हक अधिकार माथि बन्देज लगाई पु.वे.अ. पाटनबाट मिति २०६८।६।२ मा भएको फैसला मुलुकी ऐन अ.व. १९३ विपरित रहेको छ । काठमाण्डौ जिल्ला अदालतबाट जारी भएको वेरितपूर्वक तामेल भएको म्याद सोही अधिकृत वारेसबाट बदर गराई पुन रितपूर्वकको पुनरावेदनको म्याद सोही अधिकृत वारेसबाट बदर गराई पुनः रितपूर्वकको पुनरावेदनको म्याद प्राप्त गरी सोही रितपूर्वकको म्यादबाट पुनरावेदन गरीसकेको मा कुनै पनि सत्य तथ्य लोप गरेको छैन । मेरो निजी आर्जन र दाइजो पेवा बकसको सम्पत्तिलाई विपक्षी समेतको अंश भाग लाग्ने गरी मुलुकी ऐन अंशवण्डाको १८ नं. विपरीत पुनरावेदन अदालत पाटनबाट भएको फैसला दोहोर्न्याई पाउँ भन्ने मन्जु उप्रेतीको यस अदालतमा परेको निवेदनपत्र ।

विवादित कि.नं. १२९९ र १३०१ को जग्गा यी निवेदिका मञ्जु उप्रेतीले आमा फूलकुमारी उप्रेतीबाट मिति २०५३।२।२० को हालै देखिको बकसपत्रको लिखतबाट प्राप्त गरेको सम्पत्ति देखिएको अवस्थामा पुनरावेदन अदालत, पाटनबाट भएको मिति २०६८।६।५ को फैसलामा अंशवण्डाको १८ नं., स्त्री अंशधनको ५ नं. र प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ५४ को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश समेतको व्याख्यात्मक त्रुटी देखिँदा न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १२(१) को खण्ड (क) बमोजिम प्रस्तुत निवेदनमा मुद्दा दोहोर्न्याई हेर्ने निस्सा प्रदान गरिएको छ भन्ने यस अदालतबाट मिति २०७०।४।३१ मा भएको आदेश ।

नियम बमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक प्रतिवादीका तर्फबाट विद्वान अधिवक्ताद्वय श्री रामचन्द्र पौडेल र श्री शेर बहादुर के.सी.ले काठमाण्डौ जिल्ला अदालतको मिति २०६६।१०।२१ को फैसला उपर पुनरावेदन गर्ने म्याद मेरो अनुपस्थितिमा मेरो घर दैलामा टाँस भएकोमा म विदेशमा रहेको हुँदा उक्त म्याद मैले थाहा नपाई सो म्याद बदर गरी पुनः म्याद जारी भै मिति २०६७।५।१५ मा म्याद बुझि सो म्याद बुझेको मितिले म्याद भित्र पुनरावेदन पत्र दायर गरेको छ । मैले अनौपचारिक रुपमा मुद्दा फैसला भएको बुझि सो उपर पुनरावेदन गर्नलाई दिएको अधिकृत वारेसनामाबाट मैले फैसला थाहा पाएको भनी मात्र मिल्दैन । अदालतबाट रितपूर्वक म्याद प्राप्त गरेको वा फैसला सुनी सही गरेको अवस्थामा मात्र अ.व. १९३ नं. बमोजिमको थाहा पाएको भनिन्छ । मेरो पुनरावेदन जिकिर तर्फ बोल्दै नबोली हदम्यादका आधारमा खारेज गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६८।६।२ को फैसला मिलेको छैन । मैले माईतीबाट बकसपत्रबाट पाएको जग्गा समेत वण्डा लाग्ने गरी काठमाण्डौ जिल्ला अदालतबाट फैसला भएकोमा उक्त फैसला बदर गरी मेरो स्वआर्जन कायम गरी पाउनु पर्छ भन्ने बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।

प्रत्यर्थी वादीका तर्फबाट विद्वान अधिवक्ताहरु श्री विश्वप्रकाश भण्डारी, श्री देवेन्द्र बहादुर थापा, श्री नन्दप्रसाद अधिकारी, श्री भोजराज सुवेदी, श्री हरिन्द्र राई र श्री राज कुमार साह र

स्वयम प्रत्यर्थी वादी श्री रामबाबु भण्डारीले प्रतिवादीले आफूले आमाबाट बकस पाएको मेरो निजी आर्जनको सम्पत्ति वण्डा लाग्ने होइन भनी प्रतिवादीले जिकिर लिएको भएता पनि वादी रामबाबुले आफ्नो नाममा भएको सम्पत्ति वेचविखन गरी आएको रकमबाट जग्गा खरिद गरी घर बनाएको हुँदा अंश वण्डा लाग्ने सम्पत्ति नै हो, शुरु जिल्ला अदालतले वण्डा लाग्ने गरी गरेको फैसला मिलेकै छ । सो खारेज भएको कानूनी त्रुटीको सम्बन्धमा दोहोर्‍याई पाउँ निवेदनमा निस्सा प्रदान भएको छैन । पुनरावेदन अदालत प्रवेश नै नगरेको विषयमा दो.पाउँ निस्सा दिएको मिलेन । फैसला कार्यान्वयनको लागि मिति २०६६।३।२२ मा म्याद जारी भई ०६६।४।१० मा तामेल भएको छ सो मितिबाट पनि पुनरावेदनको म्याद शुरु हुन्छ । रितपुर्वक घरदैलामा टाँस भएको म्यादलाई बदर गर्नु पर्ने अवस्था हुँदैन त्यसमा पनि अधिकृत वारेसनामा लिने महेश नारायण दाशले नै मिति २०६७।१।३१ मा कानून व्यवसायीको हैसियतले फैसलाको नक्कल सारी लिएका छन् सो कारणले हदम्याद नाघी दायर भएको पुनरावेदनपत्र खारेज हुने ठहरी भएको फैसला मिलेकै हुँदा सदर कायम हुनुपर्छ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।

उपरोक्तानुसारको तथ्य र बहस बुँदा रहेको प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा पुनरावेदन अदालत पाटनले म्यादभित्र पुनरावेदन नपरेको भनी प्रतिवादी मन्जु उप्रेतीले दायर गरेको प्रस्तुत मुद्दाको पुनरावेदन खारेज गरेकोमा यस अदालतको संयुक्त इजलासबाट दोहोर्‍याई हेर्ने निस्सा प्रदान गर्दा पुनरावेदक मन्जु उप्रेतीको नाममा दर्ता रहेको कि.नं. १२९९ र १३०१ को जग्गा निजले आमाबाट हालै देखिको बकसपत्र पाएको जग्गा वण्डा गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालतको फैसलामा अंशवण्डाको १८ नं. स्त्री अंशधनको ५ नं. समेतको व्याख्यात्मक त्रुटी देखिएको भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ । पुनरावेदन अदालत पाटनले जुन आधारमा पुनरावेदन म्यादभित्र दायर नभएको भनी खारेज गरेको हो त्यस तर्फ विवेचना नै नभई आमाबाट हालैको बकसपत्रबाट पाएको जग्गा वण्डा लाग्ने ठहर गरेको भनी पुनरावेदन अदालतले विवेचना नै नगरेको विषय उल्लेख गरी मुद्दा दोहोर्‍याई हेर्ने प्रदान भएको निस्साको आधारनै सान्दर्भिक रहेको देखिन आएको ।

साविक न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १२ बमोजिम मुद्दा दोहोर्‍याई हेर्ने निस्सा प्रदान भएको देखिन्छ । सोही ऐनको दफा १३ मा दफा १२ बमोजिम मुद्दा दोहोर्‍याई हेर्दा जुन आधारमा मुद्दा दोहोर्‍याई हेर्ने आदेश गरेको हो सोही आधार र सम्बद्ध विषयमा मात्र सिमित रही मुद्दा किनारा गर्नु पर्छ भन्ने व्यवस्था रहेकोले उपरोक्तानुसार पुनरावेदन खारेज गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालतको फैसलाको विवेचना नै नगरी पुनरावेदन अदालतको फैसलामा उल्लेख नभएको विषय उल्लेख गरी मुद्दा दोहोर्‍याई हेर्ने निस्सा प्रदान भएको आदेशका सन्दर्भमा हेर्दा कि.नं. १२९९ को जग्गा प्रतिवादी मन्जु उप्रेतीले आमाबाट हालै देखिएको बकसपत्रबाट स्वामित्व प्राप्त गरेको देखिए पनि सो जग्गा खरिद गर्दा घर नरहेकोमा पछि घर बनाएको

देखिएको र वादीको बसोबास सो घर बाहेक अन्यत्र रहेको भन्ने प्रतिवादीको भनाई रहेको देखिंदैन । यी वादी प्रतिवादीहरु संगोलमा रहेकै अवस्थामा वादीको नाममा रहेको खोपासीका जग्गाहरु विक्रि भएको देखिएको र त्यसरी विक्रि भएको जग्गाको रकम समेत संगोल घर व्यवहारमा प्रयोग भएको भन्ने देखिन्छ । कि.नं. १३०१ को जग्गा प्रतिवादीले बक्सपत्र बाट प्राप्त गरेको भन्ने नदेखिएको समेतबाट उल्लेखित घर जग्गा संगोलको ठहर्न्याई सोबाट वादीले अंश पाउने ठहर गरेको शुरुको फैसला कानून सम्मत देखिन आएको छ ।

यी पुनरावेदकले प्रस्तुत मुद्दा काठमाण्डौ जिल्ला अदालतबाट २०६६।१०।२१ मा फैसला भएको कुरा मिति ०६७।२।१४ मा आफुले गरिदिएको अधिकृत वारेसनामामा स्पष्ट रुपमा उल्लेख गरेको देखिन्छ । काठमाण्डौ जिल्ला अदालतबाट प्रस्तुत मुद्दा फैसला भएपछि प्रत्यर्थी वादीले वण्डा छुट्याई पाउँ भनि दिएको वण्डाको दरखास्तको कारवाहीको क्रममा यी पुनरावेदकीका मन्जु उप्रेतीको नाउँमा जारी भएको (सूचनाको) म्याद समेत २०६७।४।१० मा निजको घरदैलामा टाँस भै तामेल भएको देखिन्छ । उक्त म्यादका विषयमा निजले विवाद गरेको अवस्था देखिंदैन । यसरी २०६७।२।१४ मा आफुले गरिदिएको अधिकृत वारेसनामामा ०६६।१०।२१ मा काठमाण्डौ जिल्ला अदालतबाट मुद्दा फैसला भएको उल्लेख गरेको र सो फैसला अनुसार वादीले वण्डा छुट्याई पाउँ भनी दिएको दरखास्तको सूचना समेत प्रतिवादीको घरदैलोमा ०६७।४।१० मा रितपूर्वक टाँस भई तामेल भएकोमा प्रतिवादीले पुनरावेदन अदालत पाटनमा मिति २०६७।७।१२ मा मात्र पुनरावेदन दर्ता गरेको देखिएकाले पुनरावेदक/प्रतिवादीको पुनरावेदन म्याद भित्र दर्ता भएको देखिन आएको छ ।

तसर्थ, उल्लेखित आधार प्रमाणहरुबाट पुनरावेदक/प्रतिवादीको नामदर्ताको घरजग्गामा वादीले अंश पाउने ठहर गरेको फैसला र सो फैसला उपर पुनरावेदक/प्रतिवादी मन्जु उप्रेतीले दायर गरेको पुनरावेदन म्याद भित्र दायर भएको नदेखिई सो पुनरावेदन खारेज गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६८।६।५को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । मुद्दा दोहोर्न्याई हेर्ने निस्सा प्रदान गर्न भएको आदेशसँग सहमत हुन सकिएन । दायरी लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार अभिलेख शाखामा बुझाईदिनु ।

उक्त रायमा सहमत छु ।

न्यायाधीश

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत:- जीवनकुमार भण्डारी

कम्प्युटर अपरेटर:- यामप्रसाद रेग्मी

संवत् २०७३ साल मंसिर १० गते रोज ६ शुभम्-----